

פרק שלישי

האדם עם מעלת נפשו האלהית אשר כבר אמרנו כי יש לו נפש אלהית בפרט שלא נמצא בכל נפשות התחתונים, אל יקבל אתה בעצמו לומר כי יש לו מעלתו האחרונה בפעל, ויחשוב בנפשו שלום יחיה (ויברים כט, יח) אף אם אני יושב בטל מבלי עמל כלל הרי המעלה שלו ומדרגתו יגן עליו, על מקומו ישיבנו ועל כנו יחזירנו כי משלו יתן לו ואין צורך לקנות לו שום מעלה, דבר זה מחשבת פגול לא ירצה ולא יחשוב בך, כי הוא טעות בנפשו, כי אין מעלת נפשו האחרונה בפעל והוא מיוחד מבין כל

הנמצאים עליונים והתחתונים שאין מעלתו האחרונה בפעל, וכי יעלה על דעת האדם שיהיה נמצא לאדם מעלתו האחרונה בפעל, כי זהו מדרגת העליונים שהם בפעל, אבל התחתונים שהם בעלי חומר אינם בפעל.

ודבר זה יכריח כי אין לאדם מעלתו האחרונה, עד שנחשב מדרגתו בין העליונים ויהיה לו מהלכים בין העומדים האלה רק שנברא בכח ואינו בפעל שאין לו מעלתו האחרונה בפעל, ונמצא לך ההפך שיש בין האדם ובין כל הנמצאים התחתונים

ועליונים. כי העליונים שלימותם בפעל ואינם צריכים להוציא שלימותם אל הפעל, והתחתונים זולת האדם אין להם גם כן יציאה אל הפעל, כי מה שנבראו עליו אין השתנות ויציאה לפעל בהם, אך האדם הוא בכח ויוצא אל הפעל, ויראה ששמו מורה על דבר העצמי לו שהוא מיוחד בו האדם מכל, וזה שהוא נקרא אדם על שהוא עפר מן הארמה. ועתה יש לשאול וכי כל שאר הנמצאים אינם מן האדמה שיקרא האדם ביחוד בשם אדם על שם שנברא מן האדמה, אבל ענין האדם מתייחס ביותר אל האדמה, וזה כי האדמה היא מיוחדת בזה שהיא בכח ויש בה יציאה לפעל כל הדברים אשר יוצאים ממנה צמחים ואילנות ושאר כל הדברים והיא בכח לכל זה.

וזהו ענין האדם שהוא בכח ויוצא שלימותו אל הפעל, ולפיכך שמו דאוי לו שיהיה משתתף עם האדמה שהיא מיוחדת לצאת מן הכח אל הפעל בפירות וצמחים וכל אשר שיצא אליה, וכן הוא האדם יוצא כחו אל הפעל. ולכן שלימות האדם נקרא גם כן בשם פרי, וכדכתיב בקרא אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ישעיהו ג, י) הרי שהזכות והשלימות יקרא פרי, וכמו שאמרנו בפרק קמא דקידושין (פ, א), ובפרק עגלה ערופה (טושה מ, א) והורירו את העגלה אל גל איתן (דברים כג, ד) אמר רבי יוחנן בן שאול מפני מה אמרה תורה הבא עגלה בחל, אמר הקב"ה יבא דבר שלא עשה פירות ויערף במקום שאינו עושה פירות בשביל מי שלא הניחו אותו לעשות פירות, מאי פירות אילימא פריה ורבייה אוקן ואטרים הכי נמי ודלא ערפינן, אלא מצות, ע"כ. הרי בשביל שלא הוציא שלימות שלו אל הפעל הוא כמו האדמה שלא עשתה פירות ולא הוציאה דבר אל הפעל ונשאר בכח, ולפיכך שמו שנקרא בשם (אדם על שם) אדמה נאה לו והוא נאה לשמו.

והבהמה נקראת בשם בהמה על שם ב"ה מ"ה, ורצה לומר כי שלימות דבר

שנברא עליו נמצא בה אפי"ג שאינו שלמות
 גמור מכל מקום דבר זה נמצא עמה וזהו
 בה מה, כי דבר מה נמצא עמה, הרי שכל
 אחד יורה שמו עליו. אמנם אל חטעה
 בדברים אלו לשלול השלמות ממי שאי
 אפשר לו שיוציא שלימותו אל הפעל אשר
 הלך לעולמו קודם שהוציא שלמות שלו אל
 הפעל, אין אנו שוללים העולם הבא ממנו
 כלל אם יש בו הכנה אל השלמות ומת שאנוס
 היה שלא הוציא שלמות שלו לפעל, כאמרם
 ד"ל חשב לעשות מצוה ונאנס יש לו על זה
 שכר כאלו עשה המצוה (ברכות ו, א). וזה מצד
 כי השכר לעתיד הוא לנשמה, וכאשר הוא
 אנוס לא היה עכוב זה מצד הנשמה רק לגוף,
 ולכן נותנין לנשמה שכר כאלו עשה המצוה,
 רק אם לא עשה במזיד בדעתו ובשכלו וזה
 היה מצד הנשמה, הכונה במי שאפשר
 להוציא שלמותו אל הפעל ולא הוציא
 שלמות שלו אל הפעל, דבר זה יתבאר עוד
 בביאור רחב ובדברים ברורים.

הטמ

והתבאר לך כי מעלת האדם הוא בכח וכמו
 שיתבאר אחר זה, ולפיכך לא יהיה
 אונאה בגפשו לומר שישב בטל ריצליה
 בהצלחה נצחית רק הצלחתו בקיום התורה
 והמצוות, ולהורות כי האדם חסר וצריך אליו
 השלמה, לכך אמרו בפרק חלק (מנהיג צט,
 ט) אדם לעמל יולד (איוב ה, ז) אמר רבי אליעזר
 איני יודע אם לעמל פה אם לעמל מלאכה,
 כשהוא אומר נפש עמלה עמלה לו כי אכת
 עליו מיהו (משלי טו, כ) הוי אומר לעמל פה,
 ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל
 שיחה כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה
 הח ספרך ונצית בו יומם ולילה (יחזק א, ז)
 הוי אומר לעמל תורה, ע"כ.

וכארו בה הדברים אשר אמרנו, כי האדם
 הזה לא נברא בשלמותו האחרון,
 והוא נברא להוציא שלמותו אל הפעל, וזה
 אדם לעמל יולד שהוא נולד נמצא אל תבלית
 העמל דהיינו להוציא השלמות אל הפעל

ולא יגיע להיות נמצא בפעל לגמרי לעולם,
 אבל תמיד יהיה עמל להוציא שלימותו אל
 הפעל וזה שלימותו האחרון. ולפיכך אמר
 אדם לעמל יולד והעמל הוא היציאה אל
 הפעל, ותמיד הוא בכח עוד לצאת אל הפעל
 כי זה האדם הוא בכח ויוצא אל הפעל, וכמה
 שהוא יוצא אל הפעל נשאר בכח לצאת עוד
 אל הפעל תמיד.